

Mennyire elégedettek a könyvtárosok hivatásukkal?

A könyvtárosok elégedettségét vizsgáló felmérés során a szerző 137 könyvtárost kérdezett meg 11 lengyel vajdaságból. A megkérdezettek – a szakma nő/férfi arányait is tükrözve – túlnyomó többsége nő volt (91,2%). A felmérésben részt vevők átlagos életkora 41 év. A 25 év alattiak 7,5%-ot, a 26–35 év közöttiek 24%-ot, a 36–45 évesek 27,7%-ot, 46–55 év közöttiek 35,7%-ot, 56–65 évesek 5,1%-ot tettek ki.

A munkával töltött évek alapján a válaszadók 16,7%-ának 5 év alatti, 8%-ának 6–10 év közötti, 32,1%-ának 11–20 év közötti, 27,7%-ának 21–30 év közötti, 15,3%-ának 30 év fölötti munkaviszonya volt. Ezek az adatok egyértelműen a hivatás előregedéséről tanúskodnak. A válaszadók 45,2%-a valamilyen vezetői posztot (igazgató, fiókvezető, osztályvezető, hálózati módszertanos vagy gazdasági vezető) töltött be a felmérés idején.

A képzettséget illetően csak egy személynek volt doktori fokozata. Felsőfokú könyvtárosi képzettséggel 36,5%, posztgraduális könyvtárosi diplomával 7,2, középfokú könyvtárosi végzettséggel 39,7, kulturális menedzseri és informatikai stúdiummal 2,1% rendelkezett; 16,2% volt a könyvtári szakképesítés nélküliek aránya. A válaszadók 43,7%-ának volt felsőfokú szakirányú végzettsége, 39,7%-nak pedig középfokú szakirányú képzettsége. Arra a kérdésre, hogy *létezik-e a társadalomban könyvtáros foglalkozásáról sztereotíp elképzelés*, 91,2% válaszolt igenlően, 6,5% tagadóan. Az *ez a sztereotípiák mennyire befolyásolja negatívan a szakma vonzerejének alakulását a mai munkaerőpiacon* kérdésre 13,1% válaszadó nem nyilvánított véleményt. A többség változatosan fogalmazta meg azokat a kritikákat, amelyek a szakmát érintik. (Például: a könyvtárosság az emberek többsége szerint szürke és unalmas foglalkozás, de sok munkanélküli vágyakozik könyvtári munka után. A könyvtárosságot többnyire alábecsülik, pedig magas képzettség szükséges hozzá. Anyagilag nem vonzó foglalkozás, csak hivatástudatból lehet választani. Érdekes, izgalmas munka, főleg a

gépesítés óta. Ez a foglalkozás csak azok számára lehet vonzó, akik nem véletlenül választották.)

A felmérés szeretett volna választ kapni arra a kérdésre, hogy *hogyan találják meg a könyvtárosok a helyüket a szakmában, mennyire azonosulnak hivatásuk hagyományos modelljével*. A hagyományos könyvtárszakmai modellel való azonosulást 46,7% választotta, alig valamivel több, 50,4% viszont információs szakembernek tartotta magát. Az utóbbiak zömének 5 évnél rövidebb munkaviszonya, a hagyományos modellt magukénak vallók többségének pedig ennél több éves könyvtári gyakorlata volt. Néhányan mindkét elvet fontosnak tartották, és voltak, akik újabb szakmai megnevezéssel azonosították magukat: információbróker, információkereső, adatbázis-adminisztrátor, osztályozó stb.

A *szakma fejlődési perspektívájára vonatkozó kérdésre* 65,6% optimista, 20,4% pesszimista választ adott. A *könyvtárosok elégedettsége munkájuk anyagi feltételeivel* kapcsolatos kérdésre a válaszok zöme negatív: 72,9% nem lát reményt az előmenetelre, s csak 26,2% igen. Azzal, hogy *a könyvtárosok a közeljövőben vagy a távolabbi jövőben számíthatnak-e előmenetelre*, a válaszadók csaknem fele (48,2%) egyáltalán nem számol, egy éven belül csupán 5,1%, 3–5 éven belül 10,2%, 6–10 éven belül 2,9% számít változásra.

A könyvtárosok több mint fele (51,6%) *szeretné szaktudását fejleszteni*, a szakirányok között a könyvtártudomány 21,9%-kal szerepelt a posztgraduális képzésben. Habilitációt egy, doktori fokozat megszerzését öt személy tervezte. Szakirányként többen jelölték meg a pedagógiát, pszichológiát, kulturális menedzsmentet, kommunikációt, informatikát, andragógiát (felnőttképzést), nyelvtanulást stb. A válaszadók 40,7%-a nem kíván továbbképzésben részt venni, 7,7% e tekintetben bizonytalan. A tanulás akadályai a válaszadók többségénél anyagi természetű volt, vagy az életkorral függött össze. A tanulni vágyók között sokfé-

le indok jelent meg: lépést tartani a korrall, saját igényből, jobb megítélés miatt stb.

Arra a kérdésre, hogy *saját elhatározásból vagy véletlenül lett-e könyvtáros*, a válaszadók 62,1%-a tudatos választást jelölt meg, véletlenül vagy szükségből 33,3%-uk lett könyvtáros, 4,6% nem válaszolt. Újra ezt a foglalkozást választaná-e, ha lehetne kérdésre 81,8% adott pozitív választ, 12,1% negatív, és 6,1% nem válaszolt.

A *könyvtáros szakma társadalmi elismertségére* vonatkozó kérdés a szakmához fűződő érzelmi viszonyt próbálta tesztelni. A válaszadók 66,6%-a megtiszteltetésnek érzi ezt a foglalkozást, 10,8% inkább negatívumnak érzi, 6% nem válaszolt, 16,6% más véleményen volt. Az *elvégzett munkával való maximális megelégedettség* a válaszadók 60,3%-ára jellemző, kényszerből dolgozott 3%, máshogy képzelte el a munkáját 25,7%, egyéb válasz 4,5%, nem válaszolt 6,2%.

A könyvtárosok a *mit szeretnek a munkájukban* kérdésre első helyre tették az olvasókkal való kontaktust, a használók megelégedettségét, a beszélgetést a használókkal, a diákok sikereit, a gyerekekkel való foglalkozást. Ezt követte a munka természete, amely intellektuális fejlődésre inspirál. A *milyen negatív hatások érik a szakmai megelégedettség alakulását* kérdésre 21% nem válaszolt; talán nem is érik ilyen hatások. A többség a könyvtárosság el nem ismertségét, a túl alacsony fizetést, a délutános műszakot, a munkahelyi atmoszférát említette negatív hatásként. A *mi motiválja legjobban a könyvtárost a munkában* kérdésre 66,6% válaszolt, 33,3% pedig nem. A válaszok közt olyan indokok szerepeltek, mint az elvégzett munka öröme, a munka tartalma, az előmenetel.

A *munkában bekövetkezett változások* kérdésében a válaszok kitértek a rendszerszerűsésre, a könyvtárak anyagi helyzetére, a belső szervezetszervezésre. A *könyvtárosok elvárásai a módszertani és munkaszervezési kérdésekkel kapcsolatban* rendkívül sokoldalúak voltak. A munkafeltételek javításától kezdve a vezető leváltásáig sokféle válasz fogalmazódott meg.

A kutatásban nehezen mérhető tényezők is szerepet játszottak; megpróbálták tisztázni a könyvtá-

rosok rejtett emocionális viszonyát saját hivatásukhoz. A felmérés megállapításai a következők voltak:

- A könyvtárosság erősen elnőiesedett foglalkozás, a könyvtárosok mögött átlagosan 18 évnyi munkaviszony van, átlagos életkoruk 40 év.
- Magas szakmai képzettséggel rendelkeznek; 83%-uknak van szakképesítése, 16,6%-uknak általános képzettsége. Családi hátterük rendezett, többségük (53,2%) családi állapota nem befolyásolja a munkateljesítményt és munkájukkal kapcsolatos terveiket.
- A könyvtárosok többsége úgy véli, hogy a társadalomban sztereotip kép él róluk, ami csökkenti a foglalkozás vonzerejét a munkaerőpiacon. A válaszadók többsége szerint az információs szakterület előtérbe kerülésének, az információtechnológia alkalmazásának hangsúlyozásával kellene változtatni a szakma hagyományos értelmezésén.
- A könyvtárosok többsége szakmájának jövőképét optimistán érzékeli, de elengedhetetlennek tartja a munka anyagi elismerésének javítását. Az értékelésben a legfontosabbnak a képzettséget, a tapasztalatot és a szakmai aktivitást tartják.
- Úgy vélik, hogy a magasabb szakképzettség megszerzése mellett a folyamatos továbbképzés elengedhetetlen a szakmai fejlődéshez. A képzés elmaradása leginkább az anyagi eszközök hiányának a következménye.
- A könyvtárakban elsősorban olyan hivatásos könyvtárosok dolgoznak, akik saját döntésük alapján választották ezt a szakmát; többségük, ha tehetné, újra ezt a hivatást választaná. Szerintük az elvégzett munkát megbecsülik, és köztisztetélnak örvend. A hivatástudattal rendelkező többség érzelmileg is motivált a munkájában.
- A megelégedettség forrása a könyvtárosok többségében az olvasókkal való kapcsolat és a használói elégedettség. A szakma legnagyobb hátránya az alacsony szintű társadalmi megítélés, az alacsony bérezés. Ezeket a hátrányokat ellensúlyozhatja a mindennél fontosabb hivatás-szeretet.

/BILSKA, Grazyna: Spokojnos' knihovnikov s povolaním. = Kniznica, 6. köt. 9. sz. 2005. p. 15–20./

(Prókai Margit)